THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
SEP 22 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

וועטער:
...ווייז וואלקנדיק — רעגן

זון אויפגאנג — 6.2.
זון אונטערגאנג — 6.44.

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST

THE ISRAELITE PRESS

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עסטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 20, No. 184. Winnipeg, Mon. Sept. 15, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג כב' אלול, תר"צ.

היטלעריסטן און קאמוניסטן מאכן גוואלדיקע געווינסן אין אלגעמיינע וואלן אין דייטשלאנד

פון קליינער גרופע פון 12 אין לעצטן פארלאמענט דערהויבן זיך פאשיסטן צו צווייטער שטארקסטער פארטיי, מיט איבער 100 פארטרעטער. — קאמוניסטן געווינען עטלאכע און צוואנציק פלעצער. — סאציאל־דעמאקראטן פארבלייבן שטארקסטע פארטיי, מיט קליינע פארלוסטן. — מיטל־קלאס פארטייען צעשמעטערט

בערלין, סעפט. 15. — די אלגעמיינע וואלן דורכגעפירט אין דייטשלאנד נעכטן האבן געשאפן א קריטישע לאגע פאר דער רעגירונג פון קאנצלער ברונינג, מיט דער צעשמעטערונג פון די מיטל־קלאס פארטייען אויף וועלכע ער האט זיך געשטיצט און מיט דעם גוואלדיקן זיג פון די עקסטרעמע פארטייען, די פאשיסטן, אנגעפירט פון אדאלף היטלערן, פון איין זייט און פון די קאמוניסטן פון דער צווייטער זייט. דער רעזולטאט פון די וואלן קאן זיין אדער א דיקטאטור וועגן וועלכער מען האט שטארק גערעדט זינט קאנצלער ברונינג האט אויפגעלייזט דעם רייכסטאג, — אדער א קאאליציע מיט די סאציאל־דעמאקראטן, וועלכע פארבלייבן נאך אלץ די שטארקסטע פארטיי אין רייכסטאג.

באזונדערס סענסאציאנעל איז געווען דער גוואלדיקער זיג פון די פאשיסטן. אנשטאט פון א נישטיקער גרופע פון 12 פארשטייער, איז דער 41־יאריקער עסטרייכער, דער ארכי־אנטיסעמיט און פאשיסט, אדאלף היטלער, געווארן איצט א פירער פון א מעכטיקער פאליטישער פארטיי, מיט איבער 100 פארשטייער אין פארלאמענט. — די צווייטע שטארקסטע פארטיי אינ'ם רייכסטאג.

די קאמוניסטן האבן פארגרעסערט זייער פארטרעטערשאפט פון 54 אינ'ם לעצטן פארלאמענט ביז אן ערך 76. די נאציאנאליסטן האבן פון זייערע 78 פלעצער אינ'ם לעצטן רייכסטאג פארלארן כמעט האלב, און אזוי האבן אויך פאר־לארן אנדערע צענטריסטישע פארטייען.

די וואלן אין דייטשלאנד זיינען פראפארציאנעלע, און די ענדגילטיקע רעזולטאטן זיינען נאך ניט באקאנט. אבער די צאל שטימען אפגעגעבן פאר יעדער פארטיי איבער'ן גאנצן לאנד איז שוין באוואוסט, און אויף דעם סמך קאן מען אויסרעכענען זייער פארטרעטערשאפט.

די צאל אפגעגעבענע שטימען איז געווען : סאציאליסטן, 8,572,016; פאשיסטן, 6,401,210; קאמוניסטן 4,507,708; צענטריסטן, 4,128,929; נאציאנאליסטן, 2,458,487; פעלקיסטן, 1,576,149; עקאנאמישע פארטיי, 1,360,585; שטאטס־פארטיי, 1,322,608; בייערישע, 556,1,058; סך הכל איז אפגעגעבן געווארן 34,943,460 שטימען.

די אפשאצונג פון די פלעצער לויט די אפגעגעבענע שטימען איז : סאציאליסטן, 143; פאשיסטן, 107; קאמוניסטן, 76; צענטריסטן, 69; דייטשע נאציאנאליסטן, 41; פעלקישע פארטיי, 26; עקאנאמישע פארטיי, 23; שטאטס פארטיי, 22; בייערישע, 18; פארמערס ליגע, 18; קריסטלאכע סאציאליסטן, 14; פויערים פארטיי 6; האנאווערער, 5; לאנדבונד, 3; קאנסערוואטיוון, 3. סך הכל 573 דעפוטאטן.

אין די וואלן פון 1928 זיינען דערוויילט געווארן בלויז 491 דעפוטאטן. דער וואוקס פון דער צאל דעפוטאטן אויף 82 איז א רעזולטאט פון'ם וואוקס פון דער צאל אפגעגעבענע שטימען.

זאגט אז סאוועט רעגירונג האט פינאנסירט היטלעריסטישע באוועגונג

"פאלקסצייטונג" גיט פאטאגראפיעס קבלות

(ספעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

בערלין, סעפט. 15 (איטא).— די דעמאקראטישע בערלינער "פאלקסצייטונג" פארעפנטלאכט אן אינטערוויו מיט בעסעדאווסקין, געוועזענער סאוועטישן דיפלאמאט אין פראנקרייך, אין וועלכער ה' בעסעדאווסקי האט דערקלערט :

"איך ווייס פון מיין אייגענער אפיציעלער דערפארונג אינ'ם מאסקווער אויסלענדישן קאמיסאריאט, אז נאענטע פארבינדונגען עקזיסטירן צווישן די היטלעריסטן און דער סאוועט רעגירונג.

"עס איז געווען דאן ווען ראדעק האט אנגעפירט די דייטשע סעקציע פונ'ם דריטן אינטערנאציאנאל. ראדעק האט מיר דאן דערציילט, אז ער האט דירעקט פארהאנדלט מיט גראף רעווענטלאוו וועגן געוויסע געמיינזאמע טעטיקייטן פון די פאשיסטן מיט די קאמוניסטן, און אויך די דייטשע קאמוניסטן האבן וועגן דעם זעלבן ענין אנגעפירט דירעקטע פארהאנדלונגען מיט היטלערן.

"שוין אין 1923 האט עקזיסטירט אן אפמאך צווישן די קאמוניסטן און פאשיסטן וועגן מיטארבעטערשאפט אויף געוויסע געביטן אין דער אינערלאכער און אויסערלאכער פאליטיק באזירט אויף פינאנציעלער שטיצע פון דער סאוועט רעגירונג צו היטלערן.

"די פירער פונ'ם דריטן אינטערנאציאנאל, מאנולעסקי און פיאניצקי, האבן מיך פארזיכערט, אז מאסקווער ארכיוון אנטהאלטן היטלערס קבלות אויף סאוועטישע געלט. די היטלעריסטן האבן נעמלאך געקראגן סובסידיעס פון איין מיליאן מיט 200 טויזנט מארק א חודש פון דער סאוועט רעגירונג.

"די היטלעריסטן האבן זיך אפגעזאגט פון צו מאכן האמבורג פאר'ן צענטער פון די צאלונגען, ווייל דער סאוועטישער קאנסול אין האמבורג איז געווען קאנטאר, א איד. די סאוועט רעגירונג האט טאקע דערפאר צוריקגעצויגן קאנטארן פון האמבורג".

די "פאלקסצייטונג", פארעפנטלאכנדיק דעם אינטערוויו, גיט פאטאגראפיעס פון קבלות אונטערגעשריבן "אדאלף", היטלערס ערשטער נאמען. די קבלות באשטעטיקן, אז "אדאלף" האט דריי מאל דערהאלטן צו 200 טויזנט מארק פון דער סאוועט רעגירונג.

די פרעסע באטאנט דעם פאקט, וואס היטלער האט נאך ביז איצט ניט אפגעלייקנט די באשולדיקונג.

—(::)—

סטרייק פון בעקער ארבעטער פארענדיקט

ווי עס ווערט אונז געמעלדעט, האט זיך דער סטרייק פון די בעקער ארבעטער אין די אידישע בעקערייען שנעל פארענדיקט מיט דעם, וואס די אייגנטימער האבן נאכגעגעבן די פאדערונגען פון די ארבעטער. די לעצטע, הייסט עס, וועלן ארבעטן איצט צו 8 שעה א טאג, קריגנדיק באצאלט, ווי ביז איצט, פאר א 12 שעה'דיקן ארבעטס טאג.

ווי די בעקער אייגנטימער באהויפטן, האט די דאזיקע פאקטישע העכערונג פון די שכירות אויף 33 פראצענט זיי געצוואונגען צוריקקערן זיך צום אלטן פרייז אויף ברויט.

אב. גאלדבערג, פראמינענטער אמעריקאנער ציוניסטישער פירער און זשורנאליסט, האט שלעכטע דערפארונג אין שווייצאריע

(ספעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

זשענעווע, סעפט. 15 (איטא).— דער קאנסול פון די פאראייניקטע שטאטן האט דערלאנגט א קלאגע צו דער רעגירונג פון שווייצאריע קעגן דער האנדלונג פון דער זשענעווער פאליציי, וועלכע האט ארעסטירט און באליידיקט דעם פראמינענטן אמעריקאנער ציוניסטישן פירער אב. גאלדבערג.

די פאסירונג איז געווען א רעזולטאט פון אב. גאלדבערגס פארזוך צו קויפן א צוויי־דאלארדיקן סיגארעט־אנצינדער, — וואס האט זיך פאר אים געענדיקט מיט זייער אן אומאנגענעמער דערפארונג. מר. גאלדבערג האט דעם אנצינדער ניט געקויפט, — און ווען ער האט אנגעהויבן ארויסגיין פון קראם, האט דער אייגנטימער אים פארהאלטן און באשולדיקט אים אין גנב'ענען דעם אנצינדער.

ניט געקוקט אויף דעם וואס מר. אב. גאלדבערג האט געצייגט זיין אמעריקאנער פאספארט און אן אינטערייט־קארטל צו די זיצונגען פון דער פעלקער ליגע פארזאמלונגען, איז ער ארעסטירט געווארן און איז פארהאלטן געווארן עטלאכע שעה צייט. ער איז גרינדלאך דורכגעזוכט געווארן און האט געהאט אויסצושטיין אויך אנדערע באליידיקונגען.

ווען די פאליציי האט ביי אים ניט געפונען דעם כלומר'שט גע'גנב'עטן אנצינדער, האט זי אים באפרייט שפעט אין אוונט. זי האט אבער ניט געפונען פאר נויטיק אפילו צו אנטשולדיקן זיך פאר אים.

דער אינצידענט, מיט אלע באליידיקנדיקע באמערקונגען, זיינען אויף מארגן פאררעגיסטרירט געווארן פון אב. גאלדבערגן ביים אמעריקאנער קאנסולאט.

בודזשעט קאמפיין פון פרץ־שול וועט זיך עפענען אקטאבער 5טן

ווי אלע יאר, וועט דער בודזשעט קאמפיין פון פרץ־שול דאס יאר עפענען זיך אפיציעל זונטאג, פאר סוכות (אקטאבער 5טן), — ווי די שול פארוואלטונג בעט אונז צו מעלדן. אלע נויטיקע פארבארייטונגען פאר'ן קאמפיין זיינען שוין דורכגעפירט געווארן אונטער'ן אויפזיכט פון א ספעציעלן קאמיטעט. ב. שעפס וועט זיין דער פארזיצער פונ'ם קאמפיין.

—(::)—

יוניטעד היברו רעליף קאמפיין עפנט זיך אקט. 16טן

די יוניטעד היברו רעליף בעט אונז צו מעלדן, אז דעם 16טן אקטאבער וועלן זיי אנפאנגען א קאמפיין צו שאפן געלט. אזוי ווי די צייט איז איצט ניט אמבעסטן און די צאל נויטבאדערפטיקע איז איצט גרעסער ווי לעצטן יאר, דערווארטעט די יוניטעד היברו רעליף אז די וויניפעגער אידן וועלן זיך אפרופן און זיי וועלן ביישטייערן זייער חלק כדי צו פארגרינגערן די לאגע פון די יעניקע וועלכע נויטיקן זיך אין הילף, איבערהויפט איצט מיט דעם אנקום פונ'ם ווינטער.

—(::)—

כנסת־ישראל סיסטערהוד מעלדונג

די כנסת ישראל סיסטערהוד בעט אונז צו מעלדן אז זיי האבן באזוכט דעם קראנקען צבי הירש בענסאן אין סעינט ראקס שפיטאל, ניט בלויז אין זיינע לעצטע טעג פון זיין לעבן ווי עס איז געווען געמאלדן אין "דאס אידישע ווארט", לעצטן דאנערשטאג, נאר זיי האבן אויף אים צוויי יאר אכטונג געגעבן מיט דאקטוירים, און זיי האבן פאר אים אלצדינג געטאן וואס איז נאר מעגלאך געווען.

—(::)—

"פעסטער לאיד" קעגן נומערוס קלאזוס אין אונגארן

בודאפעסט, סעפט. 15 (איטא).— דער "פעסטער לאיד" פארעפנטלאכט היינט אן עדיטאריעל קעגן דעם נומערוס קלאזוס אין אונגארן, דערקלערנדיק, אז ער טוט מער שאדן דעם קריסטלאכן יוגנט, ווי די אידישע סטודענטן. אויסער דעם, הויבט דער נומערוס קלאזוס ניט אן צו לייזן די סאציאלע און עקאנאמישע פראבלעמען פונ'ם מיטל־קלאס און דעם איבערפלוס פון אינטעליגענציע.

די צייטונג זאגט, אז דער נומערוס קלאזוס שטעלט אונגארן קולטורעל און טוט שאדן אונגארנס פרעסטיזש אין אויסלאנד, פאראורזאכנדיק יעדן יאר אן אנטיסעמיטישע ראמאן־היסטעריע.

ציוניסטישע עקזעקוטיווע לאזט ארויס דערקלערונג וועגן די צילן פונ'ם ציוניזם

לאנדאן, סעפט. 15 (איטא).— "צוליב די פארפירערישע פרעסע דערקלערונגען איבער די דיסקוסיעס וועגן די צילן פונ'ם ציוניזם אויף דער לעצטער זיצונג פון אקציאנס קאמיטעט," — האט די ציוניסטישע עקזעקוטיווע ארויסגעגעבן א דערקלערונג וועגן די פונדאמענטאלע פרינציפן פונ'ם ציוניזם.

די דאזיקע פרינציפן, זאגט די דערקלערונג, ווי אויסגעדריקט אינ'ם באזעלער פראגראם, זיינען : "די שאפונג פון אן עפנטלאך רעכטלאך געזיכערטער אידישער היים אין ארץ־ישראל". די דאזיקע דעקלאראציע, אנגענומען פון אלע ציוניסטישע קאנגרעסן, איז אינקארפארירט געווארן אינ'ם מאנדאט און פארבלייבט אויך אויף ווייטער דער באזיס פון דער ציוניסטישער פאליטיק. די עקזעקוטיווע באשטעטיקט דערביי סאכערס דערקלערונג פאר דער שאו קאמיסיע, וואס דריקט אויס, די האפענונג, אז עס וועט קומען דער טאג ווען די אידן וועלן האבן א מאיאריטעט אין ארץ־ישראל.

זינט די אומרוען פון פאריארן אווגוסט, זאגט ווייטער די דערקלערונג, איז די פאליטיק פון דער נאציאנאלער היים געווען א קעגנשטאנד פון כסדר'דיקע דיסקוסיעס און ניט אלעמאל פריינטלאכע אין דערפאר, הייסט עס, האט דר. וויצמאן געמאכט זיין דערקלערונג ביי דער זיצונג פון אקציאנס קאמיטעט.

דר. וויצמאן דערוואַרט וויכטיקע פאסירונגען

לאנדאן, סעפט. 15 (איטא).— אין זיין "מעסעדזש" צו דער קרן־קימת קאנפערענץ וואס ווערט אפגעהאלטן, זאגט דר. וויצמאן :

"מיר שטייען איצט פאר פונדאמענטאלע באשלוסן פון דער מאנדאטן מאכט, און וועלכע עס היינגט זייער פיל אפ דער פראגרעס פון אונזער צוקונפטיקער ארבעט. די יסודות פון דער נאציאנאלער היים זיינען אינ'ם באדן און אין א שטענדיקן שטראם פון אידן וואס קערן זיך אום אהיים. דער קרן־קימת איז איינער פון די וויכטיקסטע יסודות פונ'ם נאציאנאלן ווידעראויפבוי".

—(::)—

משה לערנער ווערט געזוכט

משה לערנער, פון דאמבראוויטש, געוואוינט אין וויניפעג עטלאכע יאר, איז געווען איינער פון די פליכטלינגע, פון די ערשטע אנגעקומענע גרופעס, — ווערט געזוכט. זייער וויכטיקע נייעס פאר אים. ווער עס ווייסט פון אים איז געבעטן צו מעלדן צו "דאס אידישע ווארט".

מאניטאבער רעגירונג וועט אננעמען שריט קעגן ארבעטסלאזיקייט

פרעמיער דזשאן ברעקען האט לעצטן פרייטאג אונט אנאנסירט, אז די פראווינץ וועט גלייך שטעלן זיך אין פארבינדונג מיט דער פעדעראלער רעגירונג בנוגע דער ארבעטסלאזיקייט פראגע. מיט דעם צוועק פאררופט ער גלייך א קאנפערענץ פון פארשטייער פון די שטעט, שטעטלאך און מוניציפאליטעטן פון דער פראווינץ, אויף דעם מיטוואך, סעפט. 17, אין פארלאמענט געביידע, צו באטראכטן די מיטלען וואס זאלן אנגענומען ווערן קעגן דער ארבעטסלאזיקייט דעם הארבסט און דעם קומענדיקן ווינטער.

מר. ברעקען האט אויסגעדריקט זיין וואונש, אז אלע מוניציפאליטעטן וואס ליידן פון ארבעטסלאזיקייט זאלן זיין פארטראטן אויף דער קאנפערענץ.

נאכדעם ווי די קאנפערענץ וועט אנגענומען אירע באשלוסן, וועט א דעלעגאציע געשיקט ווערן קיין אטאווא דורכצורעדן זיך מיט דער פעדעראלער רעגירונג און קריגן מאניטאבעס חלק פון די צוואנציק מיליאן דאלאר וואס ווערן אסיגנירט פון איר פאר דעם צוועק.

פרעמיער ברעקען האט לעצטע וואך שוין טעלעגראפירט צום ארבעטס מיניסטער אין אטאווא וועגן דעם ענין, און ער האט זיך אנגע באקלאגט, אז א צאל אמעריקאנער קומען אריין אין מאניטאבא אויף אן אומגעזעצלאכן אופן און מאכן אזוי ערנסטער די ארבעטסלאזיקייט.

פראמינענטע אידישע אינטעלעקטועלע פירער לאזן ארויס רוף פאר פרא־פאלעסטינער ארב. קאנגרעס

בערלין, סעפט. 15 (איטא).— פראפ. שמעון דובנאוו, שלום אש, דר. פרויד, ח. נ. ביאליק, דר. עדוארד בערנשטיין, דר. באדט, דר. מארטין בובער, פויכט וואנגער, ארנאלד צווייג, מאקס בראד, לעאן בלום, אברהם שפיליאקאף און לאצקי בערט אלדי, — האבן דורך דער "איטא" ארויסגעלאזן א רוף צו אלע פריינט פון די אידישע ארבעטער אין ארץ־ישראל צו באטייליקן זיך אין דעם בערלינער־וועלט קאנגרעס פון "פריינט פון ארבעטנדיקן ארץ־ישראל", וואס ווערט אפגעהאלטן סעפטעמבער 27טן.

דער רוף באטאנט דעם פאקט, אז די פאליטישע באדינגונגען אין אריענט שטעלן אין געפאר די גנוואונשענע פארשטענדיגונג צווישן די אידן און די אראבער, און דער וועלט־קאנגרעס אין בערלין דארף העלפן לייזן די דאזיקע פראגע.

דער רוף דערקלערט ווייטער, אז אויך די וואס שטימען ניט איין מיט'ן פראגראם פון דער הסתדרות דארפן דערווייטערן דעלעגאטן, פארגעסנדיק זיך אויף די אונטערשיידן אין דער איצטיקער קריטישער צייט.

העברייאישע אויסגאבן אין א״י טרעפן ווייט איבער אלע אנדערע

ירושלים, סעפט. 15 (איטא).— לויט א באריכט פונ'ם בילדונגס דעפארטמענט, זיינען אין 1929 דערשינען 409 ביכער אין ארץ־ישראל. פון זיי זיינען געווען 349 העברייאישע, 19 אראבישע, 14 ענגלישע, 15 אידישע, 5 ארמענישע, 2 דייטשע, 2 פראנצויזישע און 9 איטאליענישע.

60 צייטשריפטן זיינען פאר'ן יאר דערשינען, איינשליסנדיק 43 העברייאישע.

—(::)—

27 קאנקורס עראפלאנען נעכטן געלאנדעט אין וויניפעג

איינע פון די גרעסטע פאסירונגען אין דער לופט־פליעריי אין וויניפעג איז נעכטן געווען די לאנדונג דא פון 27 עראפלאנען, וואס באטייליקן זיך אין דעם פארד "ראיעליטעט קאנקורס". די דאזיקע עראפלאנען פליען פון דעטראיט, אפשטעלנדיק זיך אין צענדליקער שטעט. זיי וועלן זיך אויך אפשטעלן אין אנדערע מערב קאנאדער פונקטן.

כאטש דער טאג איז נעכטן געווען א כמורנער און א רעגנדיקער, ווערט אפגעשאצט, אז צווישן 15 און 20 טויזנט מענטשן זיינען געווען ביים לופטפעלד. דער וועג אויף מיילן ארום איז געווען ארומגעשטעלט מיט אויטאמאבילן.

וויניפעגער יונגע אידישע וויאלינעסטן קריגט ווידער גרויסע אויסצייכענונג

דער נייעסטער דערפאלג פון מערי גרוסין, טאכטער פון מר. און מרס. מאריס גוסין, פון וויניפעג, איז ווידער א סקאלערשיפ (סטיפענדיע), וואס זי האט געוואונען לעצטן פרייטאג אין שיקאגא, אין "אמעריקאן קאנסערוואטארי אף מוזיק", צו שטודירן א דריטן יאר, דאס מאל מיט דעם בארימטן פידל־ווירטואז פון פעדראגאג, מישא מישאקאוו.

איצט, ווען פראפעסאר זשאק גארדאן, מעריס פריערדיקער לערער און קאנצערט־מייסטער פון שיקאגער סימפאנישן ארקעסטער האט רעזיגנירט פון דער קאנסערוואטאריע און ער איז ארויסגעפארן אויף א קאנצערט טור איבער דער וועלט, האט זיך מערי גוסין צוריקגעקערט פון ניו־יארק, פון איר זומער קורס, קיין שיקאגא און זי האט זיך דארטן באטייליקט אין א קאנקורס פאר א סקאלערשיפ מיט אנדערע 44 פידל סטודענטן, און מישא מישאקאוו האט זי באלוינט מיט זיין סקאלערשיפ. די דאזיקע נייעס האט זי טעלעגראפירט לעצטן פרייטאג צו אירע עלטערן אין וויניפעג.

מישא מישאקאוו איז א איד, געבארן אין רוסלאנד. ער איז א תלמיד פון קארגעיעוו און לעאפאלד אוער. צו 17 יאר האט ער גראדואירט פון פעטערבורגער קאנסערוואטאריע מיט פראפעסאר אוער'ס גאלדענעם מעדאל און מיט אנטאן רובינשטיינ'ס 1,200 גאלד רובל סקאלערשיפ. שפעטער איז ער אויפגעטראטן אין קאנצערטן אין די גרעסטע וועלט צענטערן מיט גרויס דערפאלג. ער איז געווען קאנצערטמייסטער פון מאסקווער סימפאנישן ארקעסטער און פראפעסאר אין ניזשני נאוואגאראדער קאנסערוואטאריע.

אין 1922 איז מישא מישאקאוו געקומען קיין אמעריקע און ער איז אויפגעטראטן מיט גרויס דערפאלג אין קאנצערטן אין אלע גרויסע שטעט. שפעטער איז ער געווארן קאנצערט מייסטער פון פילאדעלפיער סימפאנישן ארקעסטער מיט סטאקאווסקין אלס דירעגענט, וועלכן אמט ער האט אנגעהאלטן צוויי יאר, און נאכדעם איז ער פון 500 סאליסטן אויסגעקליבן געווארן קאנצערט מייסטער צום ניו־יארקער סימפאנישן ארקעסטער. די דאזיקע פאזיציע האט ער אנגעהאלטן דריי יאר צייט, מיט דעמראש'ן אלס דירעגענט.

איצט, נאך דער רעזיגנאציע פון פראפעסאר גארדאן, איז ער אנגאזשירט געווארן אויף יענעמס פלאץ אלס לערער אין קאנסערוואטאריע און קאנצערטמייסטער פון שיקאגער סימפאנישן ארקעסטער.

אלץ רואיק אין וואדי האווארית, עמק השרון, באריכטעט קרן קימת

ירושלים, סעפט. 15 (איטא).— ווי דער הויפט אפיס פון קרן קימת גיט איבער דער "איטא", איז איצט אלץ רואיק אין וואדי האווארית. אויפ'ן באדן געקויפט פון דעם קאנאדער אידנטום אינ'ם עמק השרון.

די אראבער, וועלכע האבן ניט געוואלט אוועק פונ'ם באדן, האבן זיך איצט רואיק צוריקגעצויגן, נאכדעם ווי זיי האבן געקראגן פון קרן־קימת זיבן טויזנט דר. נאמס אין פאקט אין בער שכנות פונ'ם געגנט, אויסער דעם מזומנ'עם געלט וואס זיי האבן פריער געקראגן פונ'ם נאציאנאל פאנד.

די אידישע קאלאניסטן האבן זיך איצט גענומען אינטענסיוו באארבעטן דעם באדן.

סינסינעטי נעמט פראפעסאר פון העברייאישן אוניווערסיטעט

ירושלים, סעפט. 15 (איטא).— דר. צבי דיזנברוק, לעקטאר אין העברייאישן אוניווערסיטעט, האט רעזיגנירט פונ'ם אוניווערסיטעט. ער איז איינגעלאדן געווארן צו לייענען לעקציעס איבער אידישער פילאזאפיע אין היברו יוניאן קאלעדזש, אין סינסינעטי.

אגב - אורחא

פון מארק

דער פלי פון דער צייט

איך האב די טעג געזען אין קינא א "קוריאז", — אן אלטן עראפלאן, דעם טאטן פונ'ם מאדערנעם עראפלאן.

דער טאטע פונ'ם געראטענעם קינד איז, מ'שטיינס געזאגט, איינאנצן צוואנציק יאר אלט. אבער אויסזעען האט ער אויסגעזען — ווי דער אוראלטער הייל־מענטש לגבי א מאדערנעם "פלעפער" מיידל.

און דער עולם אין טעאטער האט באגריסט די דאזיקע פארזעניש מיט א געלעכטער.

מיר אליין האט אויסגעזען קאמיש דער פארזוך פון דעם דאזיקן עראפלאן צו פליען; — ווי ס'איז קאמיש אן אלטער, איינגעהויקערטער זקן, וואס איינגלט זיך.

און איך געדיינק נאך אזוי גוט אט דעם "טאטן", וואס פאר א פראנט דאס איז געווען, און ווי אלע האבן אויף אים געקוקט מיט באוואונדערונג.

און היינט, ערשט מיט צוואנציק יאר שפעטער, — עפעס אן אומגעלומפערטע, קאמישע מאכינאציע, פון וועלכער מיר מאכן חוזק . . .

* * *

מען זאגט "דער מארש פון דער צייט", אבער דאס איז שוין א פארעלטערטער אויסדרוק. היינט דארף מען שוין זאגן דער "פלי" פון דער צייט.

אמאל איז געווען "ברא כרעא דאבוה", — דער זון איז געווען דאס קנעבל פון זיין פאטער. דאס לעבן, אויב עס האט זיך באוועגן פאראויס, האט עס זיך געשלעפט אויף אקסן, — מען האט קוים באמערקט די באוועגונג.

קינדער האבן כמעט ווי קאפירט פינקט־לאך דעם לעבנס־שטייגער פון זייערע פאטערס, און קיין איין קינד פון איין דור האט ניט געקאנט באמערקן, אז די וועלט זאל זיך עפעס האבן געענדערט פאר דער צייט פון זיין לעבן. אויב ענדערונגען זיינען יא פארגעקומען, האט עס גענומען דורות צו מאכן זיי גענוג בולט, אז מען זאל זיי קאנען באמערקן.

און היינט — דאס וואס איז ערשט מיט צוואנציק יאר צוריק געווען אולטרא מאדערנע, איז איצט אויסגעטראגן און קאמיש, א קעגנשטאנד פאר געלעכטער.

* * *

ד יטעכניק איז בלויז דער אויסערלאכער אויסדרוק פונ'ם פלי פון דער צייט.

פליען פליט צוזאמען מיט דער טעכניק אויך דער מענשלאכער געדאנק.

דער אונטערשייד אבער איז דאס, וואס מיר געוויינען זיך זייער שנעל צום האסטיקן געלויף פון דער טעכניק, אבער אונזער געדאנק לאזט זיך ניט אזוי שנעל באוועגן.

מיר נעמען איצט אן פאר דער נאטירלאכסטער זאך די טעכנישע דערפינדונגען, פון וועלכע מיר אליין האבן נאך ניט לאנג צוריק אפילו ניט גע'חלום'ט.

דאס איבערקרייצן פונ'ם אקעאן אויף אן עראפלאן איבערראשט אונז מער קיינעם ניט. אפילו דער גרעסטער וואונדער פון אלע צייטן, די ראדיא, נעמען מיר אויף גלייכגילטיק. און מיר זיינען שוין גרייט אויפצונעמען ווי די נאטירלאכסטע זאך טעלעוויזיע, וואס וועט ברענגען אין אונזערע היימען צו אונזערע אויגן און אויערן זאכן וואס קומען פאר ערגעץ אין אן אנדער טייל פון וועלט.

אבער די וועלט פון נייע געדאנקען און אידייען וואס אט די איבערקערענישן האבן געבראכט קאן זיך ניט דורכשלאגן דורך די שארבנס פון אונזערע קעפ. זיי געפינען גאר א שוואכן אפקלאנג אין די אויפנאמס־אפאראטן פון אונזערע מוחות . . .

* * *

די אידישע אימיגראנטן וואס זיינען מיט'ן גרויסן אימיגראציע שטראם אריבערגעוואנדערט פון קאסרילעווקע אין דעם שטורעמדיקן אמעריקאנער ים אריין, האבן זיך זייער שנעל ארייננגעפאסט אויסערלאך אינ'ם נייעם לעבנס שטייגער.

אבער פון די קאסרילעווקער באגריפן האט מען זיך נאך ער־היום ווייט ניט באפרייט.

די דאזיקע באגריפן זיינען ווי געבליבן פארגליווערט אין א סך פון אונזערע קעפ, און מיט זיי פרובירן מיר מעסטן דאס נייע, ראשיקע לעבן.

מיט קאסרילעווקער "טראמבעליק" באגריפן טרעטן מיר אפט צו צו לייזן פראבלעמען פון א יארהונדערט פון עראפלאנען, ראדיא און טעלעוויזיע.

ס'איז ניט ווייניקער קאמיש, ווי דער פארזוך פון דעם פאר־צוואנציק־יאריקן עראפלאן צו פראנטעווען . . .

* * *

אבער אזוי איז עס מיט דעם געדאנקען־גאנג פון דער ריזיקער מערהייט פון דער מענשהייט בכלל.

דער אויג כאפט ניט דאס שווינדלדיקע פליען פון דער צייט. מען קאן ניט און מען וויל ניט איינזען דעם גוואלדיקן איבערברוך וואס עס ווערט געמאכט אין אונזערע לעבנס, — און איבערברוך ווייל עס קומט אזוי שנעל.

אויב אבער אונזער אויג קאן עס ניט כאפן, לאמיר קיין פאראיבל ניט האבן, ווען אין א שיינעם פרימארגן וועלן מיר זיך אויפכאפן און געפינען א קאטאסטראפאלע איבערראשונג. אויב מיר קאנען ניט פראגרעסירן מיט'ן פלי פון דער צייט, וועט די צייט אונז ב ר ע כ ן. זי וועט אויף אונז ארויפצווינגען א נייעם געדאנקען גאנג, א נייע מאס פאר זאכן!

פאנגט אן היינט לייענען די ערשטע פארטזעצונג פון נייעם ראמאן "דאס קינד פון זינד"